

Amiciisime,

Voor eenige oogenblikken leg ik mijn Amigali en Amigaliana ter zijde, om uw laatste brief te beantwoorden en waar er meldingraad hier zijn mocht u mededeelen. Ik ontvang uw brief juist op mijn jaardag - ge hebt het dus goed getroffen - en ik zeg u dank voor uw gelukwenschen. Ontvang dien zelf voor het Nieuwe jaar, dat we ingetreden zijn en dat zoo langzaamhand al even ond begins te worden. Midden in December hebben we hier 't vijfentwintigjarig bestaan der Freeb. School gevierd. 't Was een heel onverwigt maar toch genuegelyk feest; vele predikanten waren van elders overgekomen; aan andere belangstellenden ontbrak het ook niet. En er zouden er zeker nog veel meer geweest zijn, indien de koue velen niet teruggehouden had. Maar 't feest viel net in den tijd der felle koude, die we desen winter gehad hebben en de feestelike stemming heel er natuerlyk ook niet door.

In vergelyking met voor 25 jaar is onse school zeer vooruitgegaan. Maar of ze ooit worden zal wat ik soms wensch, bewijst ik. Financieel en zedelyk gestuurd door de gemeenten, is ze van haar in elk opzicht afhankelijk en kan ze dus niet mis uit meer dan een praktische betekenis krijgen en houden. Zouwer wetenschappelyk kan ze zinnigheid nooit worden. Hoewel me dit soms ook spijst, ik hoop me en kan me ook goed troosten met de gedachte dat ze toch een machtigend invloed kan oefenen op het leven. En des geyts ten slotte den doordag.

Met de Kerstdagen ben ik op reis geweest naar mijn familie in Enochede. Erg verhanden kwam ik er van terug, blij dat ik over thuis was. Met mijn dissertatie schreef ik goed op. De stof heb ik trouwens bij elkaar. Nu moet ik ze ordenen; en dat valt me niet mee. Een geschikte indeling, die me in elk opzicht bevalt, kan ik nog niet vinden. De moeilijkheid ligt, als ik wel zie, hierin dat Zwingli's moraal niet als die van Luther en Calvijn van één gezichtspunt uit zich laat beschouwen. Als ik de stof geordend heb en de voornameste werken

over Zwingli - het zijn er gelukkig niet zo veel - bestudeerd heb, dan kom ik eens naar Leiden. Had ik een anderen promotor, dan sprak ik zeker nu er, dat eens met hem over; maar ik denk, Prof. Scholten zou me toch niet veel verder brengen. Toen ik eenigen tijd geleden hem schreef dat ik de Ethiek v. Zw. behandelen zou indien hij het goedkeurde, antwoordde hij zeer karakteristiek: het is een mooi onderwerp, vooral om aan te wijzen het verband tusschen Zw.'s Verkiezingsleer en zijn moraal. Raadpleeg mijn leer der Hebr. N. en nog een paar andre werken, die hij dan noemde. Dit bemynt genog dat zo'n promotor niet veel geeft. Wildebaer schreef me een heel brief ~~over~~ vol over zijn collatie van Cureton & de Peschitto. enz. enz. Het zal me benieuenen was dat voor dissertatie wordt. Zeker niet bijzonder aanspreekend om doorte lezen, of ik moet me in den aard van het onderwerp vergissen. Ik ben blij dat gij zoo spoedig na het doctoraat een onderwerp gevonden hebt. Maar of zult wel getuit op eijgen wieden maats

drijven en aan de Gaeje niet veel hebben.

Zoo zal het er dan toch misschien nog van komen dat ik promoveer. Ik heb er dikwijls aan getruïfeld en soms nog wel. Een boek schrijven valt waartijf niet mee, enden moed er toe hebben zegt ook al wat. Gelukkig dus de promotie dwingt, een onderwerp te behandelen; anders deed ik het niet en ging stil in mijn entje voor mij zelve studeeren. Dat verschaft me altijd het meeste genot. Betreuve met Zwinge houd ik me beynoodijdig soms bezig met het lezen van Hermann Helms, dien ik dikwijf met genoege, soms ook met eigenis lees, en die bijna altijd een gevoel teylet van bemouding en van afschuw bij mij opwekt.

En zoo heb ik je weer t een en ander mededeeld. Als er wat nieuws is, schrijf dan spoedig terug want ik hoor hier weinig. Ik verlang er naar dat we samen eens een avond bij elkaar zijn. Zoo heel lang zal 't niet meer duren. Werk inschrijven plezierig aan je dislibatie en ontvang de groeten van

H. Barina.

X02

1A7

Amice,

Gisteren middag heb ik de boeken van de
bibliothek al ontvangen, voorzover ze er ten
minste waren. Ik dank je zeer voor je moeite.
Dat het eerste deel van Zw's werken, dritsche
uitgave, er niet is bevreemde me. In alle wer-
ken die ik over Zw. heb, wordt die uitgave
geciteert en niet de door Leo Juda e. a.
vertaalde, die ik gebruik. Ik zal nu
dese lat. uitgave maar aanhalen, die
toch zeer nauwkeurig is; het komt toch
op zoo fijne tekstkritiek hier niet aan.
Doo langzaam vorder ik met mijn
dissertatie, maar de laatste hand leg
ik er nog niet aan. Voor Paschen zal
ik wel niet klaarkomen. Toch, hoop ik

ganre na Taschen. In juli doe ik brieven
mijn examen. Maar of ik bij verdagen
dadelyk daarna nu beroepbaar stel, is
nog niet zeker.

Ranvenhoff's Idealisme zonder Ideal
had ik gelezen. Ik kon wel begrijpen
dat zo'n stuk door ons een belangrijke
verschijnsel genaemt wordt, al wordt
voor mij de waarde van het stuk heel
wat minder, vryl ik met wie het schreef.

Ik vond het naschrift nog wel zoo
onaangenaam als 't stuk zelf. Om
met een hoop woorden over de zware
besmetting quetmaken, of het te pagen
althans, tegen zwoelen ingebracht, dat
kran^{me} echt Ranvenhoff'sch voor.
En hem pastte het niet eens, zoo

iets te schrijven. Maar om billyk te
zyn, moet ik zeggen dat het stuk voor
mij meer betekenis kon hebben, alsoer
den andere naam ander gestaan had.
Als ge dezen brief ontvangt vint ge
uw dico Natalis, of misschien iets ghem
pas achter den rug. Neem in het jaar
dat ge intredt de beste menschen mee
voor raduen en voor uw werk en loyp-
baan van

te
H. Bavinck.

6/2 do²

den Wed. Her C. Srouck Huisgronje,

lin. or. doct

te

Leiden.

Huisgracht 37.

2921 ans 6/1/51

286

77

1652
2591

181.22

590
858

520

292

4.20

534
1008

1121.50

102/19500/106

102

1300

106

9.44

5664
4995

0446

100063

2308
5
1150

3900
560 x 6/5

234.00

X02

Amice,

Het niet nakomen mijner belofte zal ik door spoedig antwoord op uw brief maar trachten te herstellen. Omdat er weinig niemoos was, en mijn leuen aan afrisseling - het werken aan mijne dissertatie was zoo ongeveer mijn enige bezigheid - werd het schrijven vanzelf al misgekeerd. Zooals ge van Prof. Kneuen getuurd hebt, ben ik nu "den gang van mijn onderzoek" al een heel eind gevorderd. Zelfs zijn er al bijna vier vel afgedrukt. Voor enige weken heb ik aan Prof. Kneuen mijn manuscript gezonden om het eens in te zien; hij had me dit zelf aangeboden; en na enige dagen, vier of vijf, kreeg ik het al terug. Allet zoo'n spoed had hij dit uverwelend werkje verwacht. Gelukkig waren er niet heel veel aanmerkingen op; zoodat ik ^{na} ~~met~~ enige herziening hier en daar met het laten drukken en aanvang kan maken.

Alleen de Inleiding stond Kruenen niet erg aan,
en mij ook niet; en zelfs na de overnameking is
de alles behalve voor mij zelve bevestiging^{end}. Maar
zij is nu gebruikt; en gij zult er spoedig zelf
aan kunnen oordelen.

Naar Prof. Scholten, stuur ik op aanraden
van Kruenen die er met hem over gesproken
heeft, telkens een vel als proef. Hij zende ze
heel gauw terug, zonder enige andere aan-
merking tot danover dan taal- en druk-
fonten, waar mij zorgvuldig op attent maak.
Ge ziet dus, ik ga tamelijk goed vooruit. Als
het kan, promoveer ik in 't begin van Juni.
Maar wat denkt ge, zou ik zelf nog moeten
overkomen, om aan Prof. Kern een ver-
oor myne promotie aan te vragen; of zou
het per brief kunnen.

Bovendien heb ik nog enkele vragen, waarop
ge me wel eens zult willen antwoorden.
Ten eerste, of ge een paar geschikte Oos-
terische stellingen voor me hebt, een of
twee. Als ik er een paar geschikte kon vin-
den, was dat, dunkt me, niet kwaad.

Voor mij zelve gaf ik er niet om. Misschien
is het ook onnoodig, wat denkt gij daarvan.
Verder hebt ge misschien nog met een of
andere stelling mis het O. Fest. een conjecture
of zoo. Ik heb in den laatsten tijt weinig aan
'O. F. gedaan en ben er dus niet bij bepaald.
Ge zult me grootlykes danken, als ge er mij
eens een aanvryft.

En eindelijk, maar ik nog vragen naar uw
oordeel over het plaatsen van een voorwoord;
(bedankje aan de proff.) kan ik dat doen
of niet? Ik weet zelf niet goed, hoe ik me
hierin te houden heb. Wat mij zelve betreft,
zou ik het wel willen doen. Maar zoo'n woordje
als b. v. B. d. la Rivière in zijne dissertatie
kan ik niet zeggen dat mij byzonder bevalt.
't Wordt zoo algemeen en voornemlyk.

Liedaar heel wat, dat mij alles mij zelve
betreft. Maar ander minns heb ik ook niet.
Voor eenigen tijt kreeg ik een grooten brief
van Wildehaer waarin hij mij mededeelde,
dat Kuyper hem had laten „polsen“ of hij
professor wilde worden aan zijne univer-
siteit. Hij had dit om des beginsels wil

die terstont afgeslagen. Maar houd dit geheim,
want hij schreef me, gelijk hij zei, die in het ge-
heim. Met den anderen Wildenaar hoor ik
dat het heel slecht gaat. 't Lijkt best dat hij leids
maar voor goed verlaat.

Als het kan, zou ik gaarne willen dat gij mij
op mijn vragen van de week nog eens terug-
schreeft. Overigens wensch ik je goede vor-
dering met je dissertatie, en hoop ik dat we
elkander weer eens gaar spreken, en wat
langer dan de vorige keer.

tt

H. Bavinck

10/5 '00

Den Mevr. Gv. Mier C. Snouck Hurgronje
lin. or. doct?

te

Leiden
Haarigraaf 27.

X02

A. 12

Amice,

Of ge het geloof of niet, toen ik uw
 brief ontving had ik zelf juist het plan
 opgevat om u te schrijven en, wat bij mij
 meer zeg, besloten om aan dat plan
 uitvoering te geven ook. Ma stelde ik het
 een paar dagen uit. Zoodat ge gisteren
 hebt, heb ik het bevel naar francher
 aangenomen. Het is daar een tamelijk
 groote en voor een onervaren kandidaat
 vrij lastige gemeente. Thinnend, om de
 practijk in te gaan, had ik gaarne be-
 dacht; maar ik woude me niet langer
 te mogen terugtrekken en plicht opke-
 oppen aan lust. De intrede is voor-
 loopig bepaald op Zondag 6 Maart
 1881.

Ik heb dus nog een prausje tijd, om me op een en ander voor te bereiden. 1) Sprijt me wel, dat francher zoo ver uit de hand is maar ik hoop toch, als ge van uw hollandsche verblijf teruggekeerd zijt, je eens spoedig bij me in de pastorie te zien. Ik reken daar zeer vast op. Zoo heel dikwijls zal 't mijnsdien niet meer gebeuren, dat we elkander ontmoeten; en toch hoop en wensch ik, dat de gelegenheid er naar ziele dikwijls voordoes.

Erg blij ben ik, dat ge met uw dissertatie zoover gevorderd zijt. Ik verwacht er spoedig een en ben benieuwd naar den inhoud. Uwe inspraak om de promotie bij te wonen, denk ik niet aan te nemen. Ik heb het, met 't oog op het aanstaand vertrek naar francher, erg druk en word zoo lang, Zaterdag in allerlei kerkelijke

aangelegenheden betrokken, die in het eerst nogal lastig zijn.

Ik weet niet, of ik voor uw vertrek naar Duitschland nog bericht van u krijg, anders verwacht ik spoedig een brief van je uit Straatsburg.

Succes met uw dissertatie en sel-lingen. Vrees hartelijke groeten van

tt

H. Bavinck.

13/11 '80

XOI

Den Meest. Gede. Heer C. Snouck Hurgronje,
Litt. or. doc^t.

te

Leiden.

Hovigracht 27.

X02

D 15

LEIDEN
NOV 1
1-24

Kampen, Woensdag morgen 24 Nov.

Amiciisime,

Als ge dezen brief ontvangt, zyt ge reeds, en zeker naar recht en verdienste op de meest ertvolle wijze, als Doctor in de Oost. Letteren be-
naamt. Van ganscher harte wensch ik u gebruik met desen zoo wel verdienend graat; hij zij begin van een lange reeks van leeringen, die gij op wetenschappelyke gebied u verwerft.

Ik betref u niet te zeggen, dat ik mij met u verheug en u na zoo inspannend en arbeid een goede juweel met een ontspanning gunn.

Uwe dissertatie heb ik l. l. Vrydag in goede orde ontvangen en hier en daar reeds ingezien.

Dank voor de Toezending. Ze ziet er byzonder kennig uit; vorm en inhoud zullen wel overess, stemmen. Onder de Stellingen trof mij de tyde tegen Mastnes door het pikante er van. Over de 13de heb ik inderlyjt ook nog getacht, maar ze tyfte mij op een standpunt beter toe om onder de Stellingen opgenomen te worden; de 16de

is allen negatief; was het woord niet betekenis
is gemakkelijker te zeggen dan het omgekeerde.
Alleen de 22de had ik, rondomt gesept, leved
gemist, niet omdat uw oordeel over dat (mij
onbekende) werkje van Bokling niet juist zal
zijn, maar omdat ik u den schijn had wil-
len zien veronijden, als waark ge verdediger
der joden en als zaagt ge geen onderscheid van
beginsel tusschen een modern Christend en
een ontwikkelend jood.

Mijn dissertatie zelve zag ik hier nog maar
in, en zou ik, ook al had ik ze al gelesen,
toch niet kunnen bevordelen. Als ge na zoo
lang zoo donck gewerkt te hebben, eens een oogje
blik vrijen lijt hebt, schrijf me dan, hoe het
op uwe promotie gekomen is. Tot mijn spijt
zag ik, dat ge privaat promoveert. Ik had
dat volstrekt niet verwacht en anders
zeer ook niet.

En zoo hebben wij beiden dan het einde
van de academische loopbaan bereikt. 't
kan me allen maar spijten, dat we zoo
ver, zoo ontrachtijk ver in beginsel en in
levensbeschouwing uiteengaan. Toch blijft

mijne karakterlike vriendschap en warme be-
langstelling u verprellend ondanks nog zoo
groot verschil van inzicht en overtuiging.
Dat dat verschil kleiner zal worden hoop
ik, maar zie ik nog niet. Maar ik wil leiden
wij ben, en de moderne theologie en de moderne
wereldbeschouwing, was anders in de ogen zie,
dan toen ik zoo sterk onder den invloed van
schultens en Koenen stond, nu lijkt mij
veel meer heel anders toe dan waarin het
mij toen voorkwam. Ik heb in leiden
veel geleerd, maar ook veel verleerd. Dit
laatste kan ten dele schadelijk voor mij
generaal hebben, maar meer en meer begin
ik dat schadelijke er van in te zien. Het
tydperk, waarin ons ^{van} vroege meegebracht
overtuigingen in den smeltkroes der kirklike
gevoelens zijn, is voorbij. 't komt er nu
op aan, de overtuigingen, die mij thans heb-
ben, trouw te zijnd en ze te verdedigen met
de wapenen die ons ten dienste staan.
Maar zochend wij beiden altyd ernstig
en oprecht naar waarheid, dan zullen
wij ze vinden ook. Want dit acht ik

ontwifelbaar zeker, zij is er, zij moet er we-
 den en ontdekt zich aan het oog van wie
 haar waarlijk zoekt.

Vergeef me deze uitweiding. Ze ontbeed me
 onwillekeurig aan de pen. Het is ook zoo
 iets ontrachtig belangrijks, de academische
 loopbaan achter zich afgesloten te zien.
 Maar nogmaals, ook namens mijn Vader,
 met den doctoralen graad geluk ge-
 wenscht. Draag hem lang en met alrijt
 luernemende verdrinke.

tt

H. Davinckf.

24/11 80

XOI

Den Wed. L. Gel. Her,
den Her Dr C. Snouck Hurgronje,
te

Leiden
Hooigracht 27.

X02

